ROLUL LITERATURII IN DESVOLTAREA GÂNDIRII ŞI VORBIRII LA COPILUL DE VÂRSTĂ PREŞCOLARĂ

DE

ILIE STANCIU

In primii ani ai copilăriei se formează şi se desvoltă cel mai important mijloc de comunicare între oameni: limba.

«Fiind nemijlocit legată de gândire, limba înregistrează şi fixează în cuvinte şi în combinaţii de cuvinte, în propoziţii, rezultatele activităţii gândirii, succesele omului în munca lui de cunoaştere şi face posibil, în acest fel, schimbul de idei în societatea omenească»[1].

Limba nu este numai un mijloc de comunicare, ea este în acelaşi timp un instrument de luptă şi de desvoltare a societăţii, deoarece fără schimbul de idei este imposibilă lupta oamenilor pentru a produce bunurile materiale necesare existenţei, pentru a supune şi transforma natura, nu este posibilă existenţa producţiei sociale, a societăţii însăşi.

Din fragedă vârstă, copilul înregistrează, acumulează şi reţine un număr uriaş de cunoştinţe. El învaţă tot timpul, la tot pasul vine în contact cu obiecte şi fenomene noi pentru el, care-i desvoltă gândirea şi, legată de aceasta, vorbirea. Cu cât procesul de cunoaştere se desfăşoară mai intens şi mai în adâncime, cu atât vorbirea copilului e mai bogată şi mai apropiată de oglindirea justă a realităţii în conştiinţa sa şi invers. De aceea, în procesul instructiv-educativ cel mai important loc îl ocupă învăţarea limbii materne, educatorii şi învăţătorii fiind aceia care poartă răspunderea uriaşei sarcini de a-l face pe copil să vorbească într'o limbă corectă, frumoasă şi bogată, de a-l înarma cu mijlocul cel mai important de comunicare, asigurându-i astfel posibilitatea nelimitată de a participa activ la procesul producţiei sociale. Acest rol al educatorului e cu atât mai impor-

[1] I. V. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii, ed. P.M.R., 1951, p. 48.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

tant — ne spune M. Gorchi — în socialism, când «copiii au nevoie mai mult ca oricând să-şi îmbogăţească limba... când viaţa se transformă complet, când mereu se creează ceva nou şi când toate acestea necesită noi forme de limbaj».

A-ţi însuşi o limbă, înseamnă a-i deprinde structura ei gramaticală, a-i cunoaşte temeinic fondul ei principal de cuvinte, a poseda din ce în ce mai mult bogăţia şi frumuseţea vocabularului ei.

Copilul, de cum începe să vorbească, îşi însuşeşte în primul rând cuvintele din fondul principal de cuvinte, ele fiind legate de nevoile sale imediate şi, odată cu însuşirea lor, deprinde şi structura gramaticală a limbii materne. Procesul acesta începe şi se desăvârşeşte sub directa influenţă a celor ce-l înconjoară şi în primul rând a educatorilor.

Iată de ce cei mari, care îndrumă pe copii, trebue să fie în primul rând foarte buni cunoscători ai limbii noastre literare, ai structurii ei gramaticale şi, vorbind, ei trebue să folosească termenii cei mai proprii, cei mai plastici, fraze şi forme flexionare alese cu grijă şi cât mai corecte, construite în raport cu puterea de asimilare a vârstei respective.

Dar, pentru a da copiilor temeinice cunoştinţe asupra limbii materne, numai vorbirea părintelui sau a pedagogului nu este suficientă. Un sprijin deosebit de important în această direcţie îl dă opera literară făurită anume pentru cei mici.

Poporul, în dragostea lui mare pentru copii, a creat opere literare de o rară frumuseţe: cântece de leagăn şi de joc, zicători şi cimilituri, povestiri şi basme. Marii scriitori, clasicii literaturii universale au scris opere nemuritoare pentru instruirea şi educarea celor mici. In epoca construirii socialismului şi a comunismului, literatura pentru copii ia un avânt nemaiîntâlnit până acum: opere literare destinate copiilor de diferite vârste, scrise cu o înaltă măestrie artistică, apar în număr impresionant în U.R.S.S. In ţara noastră, după eliberarea de sub jugul fascist, s'a născut şi se desvoltă cu paşi mari o bogată literatură pentru copii.

In articolul nostru, ne vom ocupa în mod deosebit de rolul literaturii în desvoltarea gândirii şi vorbirii la copilul de vârstă preşcolară.

Lumea înconjurătoare acţionează asupra organelor de simţ ale copilului din primele momente, şi excitaţiile apărute în organele respective se transmit prin conducători nervoşi spre scoarţa cerebrală.

In scoarţă se produce analiza şi sinteza acestor excitaţii, se stabilesc legături nervoase temporare.

Ca rezultat al acţionării directe a obiectelor şi fenomenelor lumii înconjurătoare asupra organelor simţurilor apar sensaţiile, percepţiile şi reprezentările lor, care formează, după cum ne învaţă I.P. Pavlov, primul sistem de semnalizare, sistem comun atât oamenilor cât şi animalelor.

Gândirea concretă, elementară, este deci rezultatul analizării şi sintetizării de către scoarta cerebrală a excitaţiilor ce vin dela primul sistem de semnalizare.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

« Până la stăpânirea limbajului, a vorbirii, copilul capătă informaţii despre lumea înconjurătoare şi o reflectare a ei numai prin primul sistem de semnalizare, adică perceperea directă a obiectelor şi fenomenelor ce acţionează asupra organelor simţurilor. Acţiunile copilului au un caracter condiţional reflector »[1].

La această vârstă gândirea are un caracter pronunţat situativ, imaginile sunt simple şi formate mai ales din ceea ce copilul simte şi percepe direct în procesul activităţii sale.

La sfârşitul primului an şi la începutul celui de-al doilea an al vieţii copilului, începe să se desvolte, pe baza primului sistem de semnalizare, limbajul (cuvintele, vorbirea), adică *cel de-al doilea sistem de semnalizare.*

« Cuvântul... a format cel de-al doilea sistem de semnalizare a realităţii care ne este proprie şi care este semnalul primelor semnale »[2].

I. P. Pavlov arată că « gândirea noastră în cuvinte este forma specială a activităţii nervoase superioare, legată istoriceşte de muncă. Ea este în mod calitativ diferită de semnalul condiţional, excitatorul, care provoacă reacţii regulate şi determinate. Cuvântul, prin bogăţia lui de sensuri, creează posibilităţi noi de legături multiple în scoarţa noastră cerebrală, el este un excitant condiţional la fel de real ca şi toate celelalte, dar mai cuprinzător decât toate celelalte şi care nu poate fi comparat nici calitativ, nici cantitativ cu excitanţii condiţionali ai animalelor »[3].

Perceperea lumii înconjurătoare prin intermediul celui de-al doilea sistem de semnalizare, cu ajutorul cuvântului, vorbirii, ridică la nivel deosebit gândirea şi vorbirea copilului. In această perioadă se desvoltă operaţiunile gândirii: comparaţia, analiza, sinteza, căile abstractizării şi generalizării, căile formării noţiunilor.

Copiii mici au un vocabular foarte redus. Statisticile făcute de unii pedagogi şi psihologi arată că numărul de cuvinte folosite de copiii mici diferă dela vârstă la vârstă, dela an la an, dar, în general, rezultatele statistice conchid, fără deosebire, că vocabularul copilului preşcolar atinge în medie numărul de 3.000 de cuvinte.

Statisticile nu se rezumă numai la înregistrarea numărului de cuvinte, ci ele le grupează şi după funcţiile lor gramaticale: astfel, în raport cu toate celelalte părţi de vorbire, locul cel mai mare îl ocupă substantivele şi verbele. Acestea, la rândul lor, se referă la obiecte şi acţiuni concrete legate de situaţii concrete, de experienţa proprie a copiilor.

Pentru copilul de vârstă preşcolară, cuvântul are la început un conţinut senzorial, oglindind însuşirile lucrurilor şi fenomenelor cu care copilul a venit direct în contact. Cu timpul, sub acţiunea factorilor educativi din mediul social,

[1] I. P. Antonov, Desvoltarea gândirii şi limbii copilului de vârstă preşcolară şi şcolară, în « Soveţcaia Pedagoghica » Nr. 2/1953, p. 59.

[2] I. P. Pavlov, Opere complete, 1947.

[3] Ibidem.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

copilul deprinde a aplica cuvântul la o categorie din ce în ce mai mare de obiecte şi fenomene asemănătoare şi numai treptat cuvântul se desprinde de percepţiile şi reprezentările copilului, spre a se apropia de oglindirea în conştiinţa sa a ceea ce e general şi esenţial în lucruri şi fenomene.

Tot acest proces necesită o activitate verbală dirijată de către educator. Indicaţiile verbale şi explicaţiile educatorului trebue să se ridice dela cuvinte cu un conţinut concret, strâns legate de anumite situaţii din viaţa copilului (vorbirea situativă), la cuvinte, fraze şi expresii care să generalizeze experienţa vieţii celor mici (vorbire contextuală). Trecerea dela cuvânt, ca simplă denumire a lucrurilor, la noţiune este uşurată când deprindem pe copii cu termenii de comparaţie, cu cunoaşterea sensurilor diferite ale cuvintelor, precum şi cu deprinderea de a compune cuvintele şi de a descompune cuvintele derivate.

Dificultatea de exprimare coerentă a copilului dispare pe măsură ce el este ajutat să-şi îmbogăţească vocabularul, să-şi însuşească noi elemente ale vorbirii (în special termeni de legătură, prepoziţii, conjuncţii etc.).

Fazele de desvoltare ale vorbirii copilului mic trebue bine cunoscute de pedagog şi scriitor.

Vorbirea situativă a copilului apare ca o primă formă a vorbirii coerente, şi « se naşte din comunicarea cu cei din jurul lui, ca o particularitate a gândirii sale şi ca un caracter al reprezentărilor sale »[1]. Copilul porneşte dela numirea obiectelor şi fenomenelor din sfera lui cea mai apropiată, şi, pentru cele puţin mai depărtate de această sferă şi încă necunoscute lui, el substitue mimica, gesturile, le denumeşte prin simple pronume *(aia, ăla, cela* etc.), sau creează cuvinte proprii. Copilul mic, în stadiul vorbirii situative, foloseşte din plin exclamaţiile, interjecţiile, ceea ce dă limbajului său un caracter expresiv, în care primează nota afectivă.

Dela această perioadă de vârstă, copilul are o înclinare puternică spre muzicalitatea limbii, spre regularitatea ritmului, spre rimă şi vers. Creaţiile copiilor, cântece şi jocuri, conţin de multe ori cuvinte nelegate prin sens, ci numai prin ritm:

Ala, bala
sau
Cling, clanc . . .

Deprinderea structurii gramaticale a limbii începe din fragedă vârstă. La început, vorbirea copilului mic abundă de greşeli, în deosebi în ceea ce priveşte acordul dintre subiect şi predicat de genul acesta: « copii zice », « oamenii face » etc.

Tot la această vârstă, consecinţă a gândirii situative, întâlnim des fenomenul de enumerare, în loc de sintetizarea şi generalizarea părţilor omogene ale propo-

[1] A. M. Leuşina, A. I. Sorokina şi A. P. Usova, Pedagogia preşcolară, Ed. de Stat, 1949, p. 225.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

ziţiei: « La cămin am văzut copii, am văzut măsuţă, am văzut scăunele, am văzut jucării etc. ».

De toate aceste particularităţi ale vorbirii copilului preşcolar trebue să ţină seama educatorul, căci rolul lui este de a interveni activ pentru trecerea dela vorbirea situativă la vorbirea contextuală.

Pe copiii de 5—7 ani începe să-i intereseze cauza fenomenelor, natura obiectelor, rolul omului în producerea sau stăpânirea lor. Ei trec dela sfera apropiată la noţiuni mai depărtate, la preocupări şi acţiuni mai complexe. Ei vor să ştie cum trăiesc oamenii în alte ţări, ce fel de plante şi animale cresc în regiunile depărtate ale globului. Dorinţa de a învăţa, de a cunoaşte mereu alte lucruri este specifică copilului la această vârstă. Pedagogii şi scriitorii trebue să lupte pentru satisfacerea în cel mai mare grad a acestei dorinţe active manifestate de copiii de vârstă preşcolară: materialul se poate selecţiona din domeniul fenomenelor naturii (anotimpurile cu specificul lor, viaţa plantelor şi animalelor legate de diferite anotimpuri), din domeniul fenomenelor sociale (viaţa omului în diferitele ţări şi epoci, lupta lui pentru cucerirea şi transformarea naturii, maşinile şi rolul lor imens în socialism) etc.

Prezentarea diferitelor profesii în procesul de producţie introduce pe copil în domeniul activităţii sociale, în care va creşte şi va lucra după terminarea şcolii, îl pregăteşte pentru meseria sa viitoare.

O atenţie la fel de mare trebue dată cunoaşterii instituţiilor publice, cunoaşterii mijloacelor de locomoţie şi comunicaţie etc.

Cum este posibilă însuşirea unei asemenea bogăţii se cunoştinţe pentru copii de vârstă atât de mică? Prin cântece şi jocuri, prin povestiri şi basme, piese şi scenete, imagini şi tablouri, ele se introduc pe nesimţite în conştiinţa copilului, atenţia lui este câştigată, interesul lui este stimulat.

Rolul literaturii pentru copii este aşa dar important în procesul desvoltării vorbirii şi gândirii copilului preşcolar.

★

Limba producţiilor populare este plină de expresivitate, bogată în imagini şi structuri sonore nemaiîntâlnite prin frumuseţea lor. Ea prezintă rezultatul creaţiei de veacuri a poporului, este simplă şi cu o mare putere de evocare.

V. G. Bielinschi, unul dintre cei mai înflăcăraţi apărători ai folclorului ca izvor de inspiraţie pentru creaţia literară, susţinea că încă din primele luni, copiilor, trebue să li se cânte cântece populare de leagăn, pentru ca urechea să li se obişnuiască cu sunetele limbii materne. « Copiilor — ne spune Bielinschi — trebue să li se obişnuiască urechea cu armonia cuvântului rus şi inima cu eleganţa lui, poezia să le fie o muzică care să le pătrundă inima . . . »[1]. Marele scriitor rus

[1] V. G. Bielinschi, Opere pedagogice alese, Ed. Cartea Rusă, p. 55.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

Maxim Gorchi, a selecţionat şi publicat cele mai frumoase producţii populare accesibile copiilor. După Revoluţie, Maxim Gorchi şi ceilalţi scriitori sovietici, care s'au format sub îndrumarea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, au acordat o atenţie deosebită folosirii folclorului pentru îmbogăţirea gândirii şi vorbirii copiilor cu cele mai vii, mai proprii şi mai valabile forme de limbă.

Literatura sovietică pentru copii a repurtat însemnate succese şi în acest domeniu. Valorificând la maximum tezaurul folcloristic al limbii ruse şi al limbilor celorlalte popoare sovietice, scriitorii au selecţionat şi publicat pentru copii culegeri de cântece de leagăn, cântece şi jocuri, zicători, proverbe şi cimilituri care să servească la educarea copiilor de vârstă preşcolară, în spiritul moralei celei mai înalte, morala comunistă.

Şi literatura noastră populară este bogată în astfel de creaţii artistice.

Muzicalitatea versului popular în cântecele de leagăn, de exemplu, contribue din plin la ceea ce numea Bielinschi «imprimarea prin sunet a deprinderii şi a dragostei pentru frumuseţea limbii materne».

Mama care cântă pruncului ei aceste minunate versuri populare:

Nani, nani, creşti voinic,
Puişorul mamei mic,
Să creşti mare, voinicel,
Mândru ca un stejărel.
Puiul mamei, puişor,
Dormi în linişte, uşor.
Voinicel, voinic îi creşte,
Maica somnul ţi-l păzeşte —

deprinde urechea copilului cu particularităţile sonore ale limbii noastre.

Proverbele, zicătorile, cimiliturile, expresii concentrate ale înţelepciunii poporului, au prin forma lor simplă, sintetică, dar plină de conţinut, un rol deosebit în desvoltarea vorbirii şi gândirii la copilul preşcolar. Nu vom insista aici decât în treacăt asupra caracterului normativ al acestor producţii populare, asupra efectului lor moral-educativ. Astfel de zicători ca:

Cui i-e frică de-orice nor
nu porneşte călător

sau:

Cine nu ştie potecile
nu ştie nici drumul mare

îl învaţă pe copil să fie curajos, atent, harnic.

In acelaşi timp însă, ele contribue la îmbogăţirea vocabularului prin termeni noi pe care îi conţin, prin sensurile noi pe care le dau unor cuvinte cunoscute.

Zicătoarea amintită:

Cui i-e frică de-orice nor
nu porneşte călător

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

îi uşurează copilului însuşirea unor termeni ca *nor* şi *călător* şi totodată fixează în mintea lui ceea ce e comun în conţinutul ambelor noţiuni, lărgind astfel orizontul cunoştinţelor sale. Sau:

Cât e vulpea de vicleană
şi tot cade în capcană.

Asocierea însuşirii «vicleană» de noţiunea de «vulpe» şi posibilitatea de extindere a sensului general al acestei zicători asupra oricărui viclean, căruia în cele din urmă tot i se înfundă, dau copilului posibilitatea de a folosi aceşti termeni şi în chip figurat; copilul va putea gândi şi spune: «viclean ca o vulpe», «vicleanul cade în capcană» etc.

Ghicitorile întregesc şi mai mult acest rol al folclorului. Ghicitoarea conţine un şir de metafore prin care dă posibilitate copilului de a folosi cuvintele în raporturile lor de asemănare şi apropiere. Prin exerciţiul de gândire pe care îl cere, prin soluţia pe care copilul o află — fie că o găseşte singur, fie că i se spune de către alţii — el îşi întipăreşte în minte elementele caracteristice ale obiectului ce trebue ghicit, elemente pe care cu greu le mai poate uita.

Forma versificată deosebit de atractivă a ghicitorii, activitatea de gândire pe care aceasta o cere şi care atrage puternic pe copil, humorul care se desprinde din aproape toate aceste producţii populare fac din ele un mijloc preţios de desvoltare a limbajului la copil şi, implicit, a gândirii sale.

Ariciul este un animal iubit de copii. O mică ghicitoare fixează în mintea copilului ceea ce e caracteristic la prima vedere a ariciului:

Trece paşa pe uliţe
Cu trei mii de suliţe.

Neprevăzutul din ghicitoare naşte mai întotdeauna râsul copiilor atunci când îi află deslegarea.

Aşa, de pildă, soluţia ghicitorii:

Ce nu poţi urca în pod? — groapa — amuză pe copii, dar în acelaşi timp îi face să gândească asupra cauzelor care fac imposibilă urcarea unei gropi... în pod.

La fel şi în cazul ghicitorii:

Picioare am patru,
Iar tălpi numai două (Sania)

sau:

In pădure m'am născut
Şi 'n pădure am crescut,
Iar în sat când m' au adus
Să tot cânt mereu m' au pus —

ghicim că este fluerul, dar totodată copilul află din ce fel de lemn se face fluerul (dintr'un lemn care creşte în pădure) şi la ce este folosit.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

Şi ghicitorile care conţin elemente onomatopeice îmbogăţesc sfera de cunoştinţe a copilului şi totodată şi posibilităţile sale de exprimare.

Astfel, pentru a prezenta vântul, ghicitoarea populară spune:

Huş, huş, prin păiş,
Cotcodac prin copac.

Sau pentru a prezenta coasa:

Fâş, fâş prin păiş,
Paci, paci prin copaci.

O importanţă asemănătoare proverbelor şi ghicitorilor o au povestirile şi basmele populare pentru cei mici. In U.R.S.S. editurile pentru copii şi tineret au editat nenumărate culegeri de astfel de povestiri. In ţara noastră, Editura Tineretului a C.C. al U.T.M. a depus în ultimii ani o activitate rodnică în acest domeniu. Cu toate acestea, culegerile de producţii populare pentru copiii preşcolari sunt extrem de puţine. Ele au fost publicate la un loc cu o culegere de alte povestiri sub denumirea « *Oul năzdrăvan* ».

Desigur că într'un viitor apropiat, Institutul de Folclor, Uniunea Scriitorilor şi Editura Tineretului vor remedia această rămânere în urmă într'un domeniu în care este vorba de educarea şi instruirea celor ce vor construi mâine comunismul în ţara noastră.

★

De o importanţă tot atât de mare cum e literatura populară pentru desvoltarea gândirii şi limbajului la copii e şi literatura scrisă anume pentru ei.

Pornind dela obiecte şi fenomene apropiate şi cunoscute copilului, scriitorul pentru copii lărgeşte continuu cercul lor de cunoştinţe spre o cuprindere şi o oglindire cât mai justă a realităţii. Pentru a analiza acest aspect al problemei vom grupa producţiile literaturii pentru copii în jurul unor teme. (Gruparea este făcută, bineînţeles, cu mare aproximaţie şi fără a epuiza exemplele cele mai sugestive).

O primă grupare o formează povestirile cu animale. Interesul şi dragostea pe care copiii o arată încă din cea mai fragedă vârstă animalelor, importanţa cunoştinţelor ce rezultă din înţelegerea vieţii animalelor, sentimentele ce se desvoltă la copil faţă de diferitele animale (folositoare sau nefolositoare), precum şi faptul că pot fi luate în sens figurat pentru prezentarea diferitelor aspecte ale vieţii sociale, toate acestea ne explică de ce, în acest domeniu, avem un număr impresionant de producţii literare.

La baza celor mai multe din aceste povestiri stă producţia populară. Astfel, basmul popular rusesc « *Cinci prieteni la iernat* » (care este cunoscut astăzi de mii de copii din ţara noastră, datorită îngrijitei ediţii apărute în Editura Tineretului) este un preţios model în această direcţie.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

Povestea buhaiului care, plictisit de iarnă, a plecat în căutarea verii însoţit de un berbec, un porc, un gânsac şi un cocoş şi munca depusă de ei pentru a-şi clădi o colibă, conţine nenumărate exemple de fapte de limbă care se pot însuşi lesne de copii. Frazele sunt scurte, clare, dinamice:

« I se urîse buhaiului să tot stea iarna'n staul. Ieşi în ogradă şi-o porni spre pădure. In cale întâlni un berbec.

— Incotro, berbecule? — întrebă buhaiul.

— Mi s'a urît cu iarna şi-am pornit să caut vara!

— Dacă-i aşa, hai cu mine.

Şi-au plecat împreună. . . »

Claritatea şi conciziunea stilului nu exclud, ci implică o puternică plasticitate. Iată pasajul în care se hotărăsc cu toţi să dureze o casă:

« — Hai să facem o casă, altminteri o să îngheţăm — grăi berbecul.
— Hai — se învoiră ceilalţi.
Grăi buhaiul:
— Eu butucii îi voi căra.
Iar berbecul:
— Eu pereţii îi voi dura.
— Iar eu lut voi frământa şi-un cuptor voi înălţa! — spuse porcul.
Gânsacul nu se lasă nici el mai prejos:
— Eu am să astup cu muşchi crăpăturile dintre bârne.
— Cât despre mine, am să fac un acoperiş din cetină — spuse cocoşul ».

Iată doar câteva rânduri din povestire, care însă ilustrează efortul reuşit al autorului popular de a se apropia de gândirea situativă a celor mici prin folosirea cuvintelor şi expresiilor cu un conţinut intuitiv sensorial, punte de legătură pentru procesul de generalizare şi abstractizare de mai târziu.

Cartea e plină de imagini concrete, topica frazei—sugestivă şi uşor de reţinut prin efectele ei repetate şi muzicalitatea construcţiei ei.

Marele scriitor sovietic A. N. Tolstoi, acordând o deosebită atenţie literaturii pentru copii, a prelucrat pentru cei mici nenumărate basme populare care vorbesc despre viaţa animalelor. In culegerea « *Motanul şi vulpea* », păstrând caracterele basmului popular, scriitorul reuşeşte prin povestiri scurte, pline de dinamism şi pitoresc, să intereseze pe cei mici.

Iată cum este prezentat motanul cel lacom şi obraznic:

« Când îl răzbea foamea, se ducea la pădure, prindea păsările şi şoareci, se ospăta după pofta inimii şi se tolănea iar pe prispă fără habar ».

Sau, în povestirea « *Capra îndrăcită* », felul cum minte capra când este întrebată dacă a mâncat:

N'am mâncat, nu m'am adăpat
Nici pe dealuri n' am umblat.
N' am păscut iarbă şi flori,
N' am mestecat frunză-aleasă,
N'am dormit la umbră deasă.
Doar pe punte când să sar

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

Am rupt frunză din arţar.
Peste şanţ când am săltat
Strop de apă am gustat».

Din exemplele citate se vede rolul pe care-l îndeplineşte imaginea artistică: ea dă posibilitate copilului de a afla cât mai multe despre felul de viaţă al vulpii, caprei, lupului, cocoşului etc.

Astfel de povestiri desvoltă neîndoios vorbirea copilului. Ele se pot uşor repovesti, ceea ce şi fac copiii, redând cu uşurinţă şi cât mai fidel textul povestirii.

Astfel de povestiri sunt numeroase în literatura sovietică. Amintim lucrarea lui Maiacovschi: «*Pe fiece filă, un elefant, o cămilă . . .*»; a lui E. Cearuşin «*Motanul Epifan*»; a lui Vitalii Bianchi «*Prima vânătoare*» etc.

Şi la noi au apărut în ultimii ani câteva lucrări preţioase cu povestiri din viaţa animalelor scrise pentru copiii de vârstă preşcolară. Menţionăm povestirea «*Ce-a păţit Iepurică*» de V. Mereuţă, «*Intâmplarea din grădină*» de Cicerone Theodorescu şi «*Circul din pădure*» de Ana Tudoraş. In toate trei lucrările se dau însemnate cunoştinţe copiilor în legătură cu viaţa animalelor domestice sau a acelora din pădure. Astfel «*Iepurică*», din povestirea în versuri a lui V. Mereuţă, este «harnic şi tare poznaş», vulpea este «hoţomană şi şireată», veveriţa «e frumoasă cu codiţa ei stufoasă», lupul «cu privirea rea» şi Ursilă «Labă-Grea»:

Aştia doi, mai răi ca toţi,
Ii ghiciţi sunt cei doi hoţi, —

albina e «vărgată şi harnică» etc.

In povestirea lui Cicerone Theodorescu . . . «bondarii, toată ziua, joacă prinselea şi piua . . .»

Ţapul cu barbă:
Nu mai poate după iarbă!
. . . un viţel
Ar pofti la pătrunjel!
Un măgar, legat de par,
Jinduie după mărar

copiii află şi cum sună glasul acestor animale;

Ţapul: I-auziţi-l: Mândru e!
Cine-i dânsul? — Be-he-he!
Viţelul: Numai tu?
Vin şi eu . . . amu, a-m-u-u-u
Şi-un îhî-îhî . . . amar
Rage jalnicul măgar.

In povestirea în versuri «*Circul din pădure*» a Anei Tudoraş, animalele poartă nume caraghioase care stârnesc râsul copiilor:

Ursuleţul Martinică
Ariciul — Aricescu
Iepuraşii — Buş şi Ţuşt.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

Animalele se comportă ca oamenii, au temperatură, îşi pun termometrul; organizează un circ în pădure, unde se produc cu numere de dans şi acrobaţie. In general aceste lucrări interesează pe copii, le stârnesc râsul şi bucuria. In acelaşi timp, le măresc sfera lor de cunoştinţe despre viaţa animalelor şi plantelor şi, odată cu aceasta, limba lor devine expresivă, colorată şi bogată în cuvinte cu putere mare de generalizare şi abstractizare.

Menţionăm aceste lucrări spre a veni în ajutorul educatorilor dornici să folosească în munca lor educativă creaţiile literaturii noastre pentru copii. Nu putem însă să nu facem şi anumite observaţii care să îmbunătăţească ediţiile următoare ale acestor lucrări. Astfel, deşi autorii s'au străduit să redea aceste povestiri într'o formă cât mai apropiată de înţelesul copiilor, totuşi sunt pasaje în care limba, versul şi rima nu sunt cele mai indicate; aşa sunt următoarele versuri din lucrarea amintită a lui V. Mereuţă:

Urechiatule, ţi-e dragă
Blana s'o păstrezi întreagă? —

în care cuvântul ***dragă*** nu se referă la ***blană***, ci la acţiunea ***s'o păstrezi întreagă***, ceea ce nu se desprinde cu claritate din construcţia versurilor.

Acelaşi lucru putem spune şi despre versurile:

— Şi tâlharii, buzna, claie,
Vor să intre în odaie.

Dacă ţinem seama că tâlharii erau numai doi (lupul şi ursul) folosirea expresiei *claie* (de obicei *claie peste grămadă)* este improprie.

O a doua mare grupare o formează povestirile în legătură cu anotimpurile anului, cu mijloacele de comunicaţie şi locomoţie folosite în fiecare anotimp şi în orice împrejurare.

Printre lucrările apărute în U.R.S.S. şi traduse de Editura Tineretului este « Steguleţul » de A. Alexin şi S. Naruzdin. In poezii scurte autorii prezintă unele aspecte ale vieţii locuitorilor din Moscova în diferite anotimpuri. Infăţişarea străzilor în zilele obişnuite sau în zilele de sărbătoare (1 Mai, 9 Mai, 7 Noembrie etc.), poşta şi telefonul, mersul cu metroul, sborul cu avionul, munca oamenilor sovietici, toate sunt redate într'un limbaj concret, simplu, cald şi atractiv. Astfel tipul bolşevicului, al eroului muncii sovietice apare nespus de luminos în poezioara « Vecinul nostru » din care spicuim în traducerea românească:

E-obişnuit, că-i bolşevic,
Să-l biruie pe inamic!
Şi nu e numai inginer,
Erou al Muncii e.
Copii, să fim cu toţi ca el,
Mereu, în orişice!
E bolşevic! E-obişnuit
Să fie 'n frunte negreşit...!

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

In culegerea de povestiri « *Ninge* » L. Voroncova povesteşte cele întâmplate Taniei şi Alioncăi pe timp de iarnă. Povestea prezintă curgător şi atractiv o serie de îndeletniciri folositoare, cum ar fi pregătirea conservelor pentru iarnă, adăpostirea animalelor în grajduri, grija pentru păsările care rămân pe timpul iernii etc.

După modelul acestor opere scriitorii noştri au dat şi ei lucrări interesante. Aşa e lucrarea lui Eric Majteni « *Lunile anului* », aceea a lui Cicerone Theodorescu: « *Un an întreg* » şi a Ninei Cassian « *Ce-a văzut Oana* ».

In « *Lunile anului* » autorul redă în versuri destul de reuşite aspectul caracteristic fiecărei luni a anului. Copilul reţine din aceste versuri numele lunilor şi ceea ce e specific fiecărei luni. In ianuarie de exemplu:

Ninge cu fulgi mari afară,
Sania ca vântul sboară.
Uite, norii neaua cern,
Albă plapomă aştern;

în primăvară:

Acum s'a desgheţat de-a bine.
Tot să joci. Tot să te bucuri.
. . . Şi ce voioşi împung spre tine
Corniţele — întâii muguri!

sau în mai:

Azi e prima zi de mai.
Un băiat cu păr bălai
Şi-o fetiţă intră 'n rând.
Toţi sunt veseli, merg cântând.
Uite, Stalin părinteşte
Din portrete ne zâmbeşte.

De 7 Noembrie:

Spun poezia 'ntre copii
Aşa de limpede şi rar
Să-i placă. de m' ar auzi
Tovarăşului Stalin chiar!

In versurile Ninei Cassian « *Ce-a văzut Oana?* », noţiunile care se dau copiilor sunt mai numeroase şi mai bine conturate.

Iată de exemplu « Toamna bogată »:

S'a 'nroşit frunza 'n copaci.
Se tot leagănă 'n araci
Struguri grei ca nişte saci.
Poartă boabe mii şi mii;
Iată boabe vineţii,
Iată boabe aurii.
Trecu luna lui august,
Strugurii sunt plini de must;
Oana-i simte dulci la gust.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

O altă categorie de povestiri care introduc în vorbirea copilului cuvinte şi noţiuni noi sunt cele ce vorbesc copilului de munca constructivă a societăţii.

Marele poet V. Maiacovschi, creatorul poeziei sovietice pentru copii, a abordat cu măestrie această temă, deosebit de importantă.

Astfel din povestea « *Calul năzdrăvan* » copiii află câte operaţiuni grele şi numeroase au loc până ce se construeşte un cal de carton şi ce efort trebue să depună diferiţii meseriaşi pentru a da copilului un căluţ cu care să se joace. In vestita sa poezie « *Ce să fiu* », Maiacovschi prezintă în imagini de o înaltă valoare artistică diferitele profesiuni, arătând în acelaşi timp cât de necesară este fiecare. Cunoscutul poet sovietic S. Mihalcov, urmând exemplul lui Maiacovschi, a dăruit copiilor prin opera « *Construim* » imagini luminoase ale stahanoviştilor şi tehnicienilor sovietici:

Bine-i că există 'n lume
Piatră, lemn, nisip şi lut!
Bine e că sunt ciocane,
Cleşti şi cuie de bătut!
Sunt lopeţi şi este aţă,
Poţi munci oricât doreşti!
Munca s'o stimezi, copile,
Să te 'nveţi să o iubeşti!

In ţara noastră, tema muncii în literatura pentru copiii preşcolari este încă slab tratată. Minunatele exemple de luptă eroică a clasei muncitoare pe marile şantiere ale construcţiei socialiste nu au găsit încă ecoul necesar în scrierile pentru cei mici. Această lipsă este greu resimţită, căci pe calea literaturii, pe calea versului şi a povestirii, noţiuni importante legate de industrializare, de transformare socialistă a agriculturii, de revoluţia noastră culturală pot şi trebue să fie însuşite de copiii cât de mici. Aşa stau lucrurile şi în problema evocării trecutului de luptă eroică a poporului nostru pentru libertate şi independenţă, pentru o viaţă mai bună.

In sfârşit, un alt grup de lucrări literare pentru cei mici se ocupă cu educarea bunelor deprinderi: învaţă pe copii cum să se poarte. In această direcţie avem traduse în limba română numeroase şi reuşite lucrări ale scriitorilor sovietici:

Lucrarea lui V. Maiacovschi « *Ce e bine şi ce e rău* » a deschis perspectivele creaţiei literare şi în acest domeniu. Exemplul lui a fost urmat de scriitorii: A. Barto *(« Masenca »)*, N. Saconscaia *(« Boabă şi bobiţă »)*, Oleg Bedarev *(« Asta-s eu »)*, Natalia Zabilo *(« Iasocica »)* etc. Lectura sau reproducerea orală a acestor povestiri de către educator oferă un bogat material lexical care lărgeşte şi adânceşte cunoştinţele copiilor.

★

Literatura sovietică pentru copii este mult căutată de micii cititori. Ea este căutată pentru înaltul nivel artistic la care au ajuns scriitorii sovietici, pentru

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

temele ei îndrăzneţe, pentru conţinutul bogat de idei şi de fapte, pentru imensul ei rol instructiv-educativ. Marea importanţă a acestei literaturi în educarea comunistă a copiilor noştri, larga circulaţie în zeci de mii de exemplare a acestor lucrări implică un simţ de răspundere deosebit pentru editor şi mai ales pentru traducător.

Traducătorul, în general, dar mai ales acela care traduce pentru copii, trebue să fie la rândul lui un artist al cuvântului, un cunoscător al copiilor, al specificului de vârstă.

Conştientă de acest lucru, Editura Tineretului se adresează de obicei poeţilor şi scriitorilor, spre a traduce sau a supraveghea traducerile.

In puţinul loc care ne-a mai rămas vom analiza această problemă numai în lumina exemplelor oferite de traducerile cunoscutei poete, laureată a Premiului de Stat, Nina Cassian.

Din capul locului subliniem grija cu care Nina Cassian, autoarea frumosului basm în versuri « *Nică fără frică* », îşi foloseşte măestria artistică pentru a corespunde cerinţelor vârstei preşcolare. Nina Cassian a tradus pentru Editura Tineretului cele mai frumoase poezii ale lui Maiacovschi, destinate preşcolarilor. Valoarea poeziilor lui Maiacovschi este bine cunoscută. Vocabularul, muzicalitatea şi ritmul sunt elementele artistice prin care autorul, în mod clar, plastic şi sugestiv, prezintă în faţa copiilor preşcolari cele mai complicate probleme: ce meserie să-şi aleagă în viitor *(« Ce să fiu? »)*; cum se face o jucărie *(« Calul năzdrăvan »)*; cum se numesc şi cum sunt animalele din grădina zoologică *(« Pe fiece filă un elefant, o cămilă »)* etc.

A traduce versurile lui Maiacovschi pentru copiii preşcolari este o sarcină deosebit de grea. Nina Cassian s'a străduit şi a reuşit de cele mai multe ori să facă din traducere o adevărată creaţie artistică.

Astfel cunoscutul pasaj din poezia « *Ce să fiu* »

Там
дым,
здесь
гром.
Гро —
мим
Весь
дом.
И вот
вылазит паровоз,
чтоб вас
и нас
и нес
и вез —

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

în traducere română sună aşa:

Ici —
fum!
Colo —
bum!
Peste
tot
tunăm
acum!
Gata sunt
locomotivele noi
ce-o să ne ducă
pe noi
şi pe voi.

Mai putem da numeroase alte exemple de acest fel. Dar nu numai pentru aceste exemple scriem rândurile de faţă, ci pentru cazurile, mai puţine e drept, când scriitoarea n'a acordat suficientă atenţie originalului şi nu a stăruit în a fi înţeleasă suficient de copiii cărora se adresează traducerea.

Un asemenea exemplu îl constitue pasajul despre girafă din poezia « *Pe fiece filă un elefant, o cămilă* ». Vorbind de gâtul lung al girafei, Maiacovschi spune despre girafa-mamă:

Жирафке лучше:
жирафу-мать
есть жирафёнку за что *обнимать*.

Traducerea românească:

Cu mama-i mai bine:
că are — cică —
De ce s'o apuce
girafa
cea mică —,

înlocuind verbul *a îmbrăţişa* (обнимать) cu *a apuca*, textul poate fi greşit înţeles de cei mici.

Din aceeaşi poezie, versurile

Обезьян.
Смешнее нет.
Что сидеть как статуя!

sunt traduse în limba română astfel:

Caraghioasă e
maimuţa.
Şade smirna, se dă uţa —

încât micii cititori nu înţeleg ce face maimuţa: *stă smirna* sau *se leagănă?*

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

In traducerea poeziei « *Ce e bine şi ce e rău* » nerespectarea originalului schimbă ideile din text. Astfel, versurile:

— Если ветер
крыши рвёт,
если
чрад загрохал, —
каждый знает —
это вот
для прогулок плохо —

prezintă în traducere în locul cuvântului *grindină* cuvântul *ploaie*, ceea ce — evident — nu e tot una:

— Dacă ploaia 'n geam
izbeşte,
vântul
suflă tare,
ştim cu toţii —
asta este
rău pentru plimbare.

Chiar în poezia « *Ce să fiu* », din care am dat mai sus un exemplu de traducere reuşită, există pasaje în care traducerea nu mai e la acelaşi nivel. De pildă,

Voi privi
prin ochelarii, groşii,
vârfurile limbilor roşii —

In original lipsesc ambele adjective, şi *groşii* şi *roşii ;* dacă autoarea respecta originalul evita schimbarea sensului cuvintelor:

Погляжу
из очков
кончики язычков.

Către sfârşitul aceleiaşi poezii versurile:

Сдавайся, ветер вьюжный
сдавайся, буря скверная

sunt traduse:

Vânt vijelios,
predă-mi-te îndat
Furtună rea
şi vifor ud —

introducându-se acest non-sens «vifor ud» ca un al treilea element, deşi nu există în original.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)

Ne-am oprit la traducerile făcute de Nina Çassian, deoarece faţă de poeţii şi scriitorii consacraţi pretenţiile cititorilor sunt mai mari. Cei ce scriu pentru copii trebue să nu uite că cuvântul scris de ei va fi învăţat de sute de mii de copii, că prin cuvintele scrise de ei se formează şi se îmbogăţesc cunoştinţele de limbă maternă ale viitorilor constructori ai comunismului în ţara noastră.

★

In articolul de faţă ne-am străduit să dovedim marea importanţă a literaturii în desvoltarea vorbirii şi gândirii copilului preşcolar.

Problemele ridicate nu sunt noi, dar puţinele cercetări făcute în ţara noastră în această direcţie ne lipsesc de documentarea respectivă.

Procesul desvoltării gândirii şi vorbirii la copilul preşcolar trebue să preocupe pe pedagogi şi pe lingvişti deopotrivă. Dacă pedagogii (şi în deosebi educatoarele care vin în legătură nemijlocită cu copiii preşcolari) au făcut unele constatări sporadice şi necontrolate cu privire la vorbirea copilului preşcolar, lingviştii n'au făcut nimic în această direcţie.

Şi câte n'ar avea ei de făcut în această privinţă. De pildă, să cerceteze vocabularul copilului preşcolar şi căile lui de îmbogăţire, să studieze procesul de însuşire a structurii gramaticale a limbii şi greutăţile pe care le întâmpină copilul în această privinţă, să selecţioneze textele literare care corespund cel mai mult acestor cerinţe, să antreneze pedagogi, scriitori, desenatori în efortul comun de a se crea cele mai favorabile condiţii însuşirii temeinice a limbii române.

Din păcate, problema literaturii pentru copii este privită încă într'o lumină nejustă de mulţi din oamenii de ştiinţă şi artă din ţara noastră.

Poeţii şi scriitorii noştri creează mult prea puţin în acest domeniu, considerat de cei mai mulţi dintre cei amintiţi mai sus drept un domeniu «minor», de o importanţă secundară.

Concepţia aceasta e profund greşită şi insuficient combătută la noi. Adevărul e că, în acest domeniu, se cere, în afară de o adâncă cunoaştere a liniilor de desvoltare a gândirii şi vorbirii copiilor, multă măestrie artistică, căci cel mai pretenţios cititor e copilul. El te ascultă dacă îi place şi greu îl poţi convinge să te asculte dacă nu-i place.

In acelaşi timp nu există un cititor mai entuziast, mai recunoscător decât copilul. Numai pentru bucuria de a fi făcut să râdă sau să se înduioşeze mii de copii, de a-i fi învăţat bunele deprinderi, de a le fi dat preţioase cunoştinţe pentru ziua de mâine, de a-i fi educat ca cetăţeni ai Patriei socialiste, numai pentru toate acestea merită din plin să dăruieşti acestei probleme toată atenţia, toată munca şi arta ta.

BDD-A10177 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:04 UTC)